

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Leidt een goed leven onder de heidenen

„Geliefden, ik vermaan u als inwoners en vreemdelingen, dat gij u onthoudt van de vleselijke begeerlijkheden, die krijg voeren tegen de ziel; en houdt uw wandel eerlijk onder de heidenen, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken als van kwaaddoeners, zij uit de goede werken, die zij in u zien, God verheerlijken mogen in de dag der bezoeking“.

I Petr. 2 : 11 en 12.

In de voorafgaande verzen heeft de apostel heerlijke namen aan de gemeente gegeven: Zij is een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkreng volk. Dat geldt niet zoals sommigen menen van een „kerkje in de kerk“ maar van allen, die door het Evangelie geroepen en getrokken worden. Waar de grens ligt van dit uitverkoren geslacht kan niemand zeggen. Stellig bij geen enkele kerkformatie. Maar ik kan mij niet voorstellen, dat een dienaar des Woords bij deze woorden niet zou denken aan heel de gemeente, die daar voor hem zit in het kerkgebouw. Het is een misverstand als men daarbij alleen zou denken aan degenen „die in de hemel komen“. Niet alle leden van dit uitverkoren geslacht halen de eindstreep. Niet allen maken hun roeping en verkiezing vast. Niet allen verkondigen de deugden van Hem, die riep uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht. En als zij volhardend weigeren dit te doen, gaan ze verloren. Ook al waren zij geroepen en verkoren als leden van dat uitverkoren geslacht.

Petrus spreekt de leden van de gemeente aan als „Geliefden“. Hij zelf heeft de gemeente lief. Maar in dit woord ligt dunkt mij meer. Namelijk, dat God hen lief heeft. Hij heeft hen zó liefgehad, dat Hij zijn enige Zoon voor hen heeft overgegeven. Hij heeft geen lust in hun dood, maar in hun leven. Hij heeft hen niet bestemd om onder zijn toorn te vergaan, maar onder zijn genade te leven. Maar dan moeten ze ook luisteren naar de vermaning.

Wij houden eigenlijk niet van vermaningen. Als iemand ons vermaant zijn we geneigd te zeggen: hou maar op met je gepreek! Toch is de Schrift vol van de vermaningen des HEREN. En de prediking moet vol van vermaning zijn. De doopsgezinden zeggen niet: Wij gaan naar de kerk. Maar: Wij gaan naar de vermaning. Dat is nog zo gek niet. Het Evangelie komt tot ons met de vermaning om het te geloven. En de Wet des HEREN komt tot ons met de vermaning om haar te doen. Welgelukzalig zijn we, als wij naar de vermaningen des HEREN willen luisteren.

Petrus vermaant ons als „inwoners en vreemdelingen“. De N.V. zegt beter: bijwoners en vreemdelingen. Onze bestemming ligt niet in deze wereld. Als het goed met ons staat zijn we hier niet echt thuis. We wonen maar bij deze wereld in. We zijn doortrekkers. In de vakantie wemelt het in ons land van doortrekkers en vreemdelingen. Zij zetten hier een tent of logeren een dag of wat in een hotel of huren misschien voor maanden een huis. Maar thuis zijn ze hier niet. Zó staat het met de gemeente in deze wereld. Paulus schrijft: „Wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als verlosser verwachten“. (Fil. 3 : 20). En op een andere plaats zegt de Schrift: „Wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige“. (Hebr. 13 : 14). We zijn pelgrims, op weg naar het volmaakte koninkrijk der hemelen.

Als zodanigen zullen wij ons onthouden van de vleselijke begeerlijkheden. We zullen afblijven van wat voor het vlees begeerlijk is. We zijn van nature precies als de mensen van de wereld. Ook óns vlees begeert tegen de Geest. Nu moeten we die „vleselijke begeerlijkheden“ niet tot één bepaald terrein beperken. Wij denken allicht aan hoererij en ontucht en echtbreuk en dergelijke schandelijkheden. Er is een christendom dat eigenlijk maar één zonde bestraft en afkeurt: de zonde tegen het zevende gebod. Maar vleselijke begeerlijkheden omvatten veel meer zonden. Daartoe behoort de eierzucht en de heerszucht en de genotzucht en de geldzucht en de zucht om de eerste te zijn enz. enz. Al die „zuchten“ zullen we beheersen. Want ze voeren oorlog tegen onze ziel, dat is tegen ons leven. Onze „ziel“ leeft als we God kennen en in de wegen des HEREN wandelen en de Here Jezus volgen. En bovengenoemde begeerlijkheden trekken ons van Hem af. We kunnen niet de wereld liefhebben met haar begeerlijkheden en toch ook God liefhebben. Als we dus strijden tegen de begeerlijkheden, dan vechten we voor ons leven. En tegen de dood. Als het om ons lichamelijk leven gaat, dan willen we ons wel onthouden van wat gevaarlijk is. Als de dokter ons waarschuwt, dat ons hart niet zo sterk meer is, dan willen we het roken wel laten of het drinken en dan willen we ons matigen in alles. Want het gaat om ons leven! Waarom onthouden we ons veel moeilijker van de vleselijke begeerlijkheden? Geloven we soms niet meer dat het hier gaat om het leven in de volle zin van het woord? Van vergiften willen we ons wel onthouden als het ons lichaam betreft. Laten we ons onthouden van de vleselijke begeerlijkheden. Zij zijn vergift voor de „ziel“, dat is voor het echte leven.

Petrus vervolgt: En houdt uw wandel eerlijk onder de heidenen. We kunnen wel vertellen: En leidt een goed leven onder de heidenen. Bij „goed leven“ denken de mensen aan een gemakkelijk leventje met goed eten en drinken en zo. Dát bedoelt Petrus niet. Hij bedoelt een edel leven, een nuttig leven, een leven dat de HERE behaagt en dat tenslotte ook de heidenen ten goede komt.

Die heidenen spraken kwaad van de christenen. Dat waren „rare“ mensen. Spelbrekers van het wereldfeest. Zij wilden niet meedoen aan de feesten, aan de afgoden gewijd. Men vond de christenen maar vreemde lieden, die zich aan alles onttrokken. Ook werden ze belasterd. Het gerucht werd verspreid, dat ze in de gemeentelijke samenkomsten slechte dingen uithaalden: ontucht en dergelijke. Men moest ze maar in de gaten houden met hun geheime samenkomsten. Wie weet wat ze daar wel uithaalden!

Tegen zulke laster is weinig te doen. Maar er is één machtig wapen tegen: Een goede, godzalige wandel. Petrus zegt: Laten zij de goede werken in uw leven zien. Daar waren de apostelen niet bang voor. Evenmin als de Here Jezus. Die het bekende woord heeft gesproken: „Laat uw licht alzó schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader die in de hemelen is verheerlijken“. (Matth. 5 : 16). De wereld weet wel, dat woorden goedkoop zijn. Ook vrome woorden. Van christenen, die geen goede werken doen zegt de wereld: Hun praatjes zijn wel goed, maar hun daden deugen niet. Maar een goed middel om aan de lasterpraat van de wereld de mond te snoe-

UIT DE INHOUD:

Leidt een goed leven onder de heidenen	H. J. J.
Om de erkenning van de Antithese (V)	C. V.
Kerken in Schotland XVIII (Slot)	J. M.
Gods oordelen 2	D. W. L. M.
Psalm 146 : 1—7a	A. v. B.
Boekbespreking	C. H. L.
Persschouw	C. V.
Kritische krabbel	Frater
Van hier en ginds	
Aanstaande studenten	
Kerknieuws	

ren zijn de goede werken. Daardoor verkondigen de gelovigen de deugden van Hem, die hen riep uit de duisternis tot het licht.

Er zijn tegenwoordig theologen, die beweren dat het met de wandel van gelovigen en ongelovigen „één pot nat“ is. Volgens hen zou er geen onderscheid zijn in levenswijze tussen goddelozen en rechtvaardigen. Het lijkt er soms wel een beetje op alsof zij gelijk hebben. Maar de Schrift spreekt anders. En de HERE wil het anders. Hij wil, dat de heidenen, als zij goede werken in de gelovigen zien, God zullen verheerlijken. Gods naam is verbonden aan de gemeente. Als de gelovigen slechte werken doen, dan wordt Gods naam gelasterd. Als de gelovigen goede werken doen, dan wordt Gods naam verheerlijkt. Dan wijzen de godvrezenden van zichzelf af naar de HERE, die alles in hen werkte. En dan moeten zelfs heidenen soms tegen wil en dank toch God loven.

„Ten dage der bezoeking“ schrijft Petrus. Sommige verklaarders denken hierbij aan de dag des oordeels aan het einde der dagen. Anderen denken aan dagen van nood, als God met zijn oordeel over de wereld komt. Dit laatste is dunkt mij de bedoeling van Petrus. Als het er gaat knippen in de wereld, in dagen van nood en oorlog en gevaar dan zoeken zelfs de heidenen vaak hulp en troost en vastheid bij de oprechte christenen. En daarmee verheerlijken zij God.

In mijn herinnering is het volgende blijven haken. In een concentratiekamp waren de meeste mensen vol van angst en zorg over wat komen zou. Daar waren enkele oprechte christenen, die nog konden zingen. Ze konden anderen wat tot steun zijn en konden ook daar nog wat goed doen. Dan gebeurde het, dat een ongelovige verwonderd kwam vragen: Hoe bestaat het, dat jullie nog blij kunt wezen en rustig. Waar hebben jullie dat van? Dan werd God verheerlijkt, die ten tijde van bezoeking nog rust gaf en troost door het Evangelie van Jezus Christus.

Ook herinner ik mij, dat ten tijde van de oorlog mensen van de wereld steun en hulp kwamen zoeken bij mensen, die de HERE vreesden. Zij zagen, dat christenen „iets“ hadden dat zij misten. Wat gebeurt het vaak, dat mensen, die door hun zonden in nood gekomen zijn, hulp komen zoeken bij christenen. Ik zei eens tegen iemand, die met „wijntje en trijntje“ er alles doorgebracht had: „Waarom ga je nu niet naar je vrienden en vriendinnen?“ Hij antwoordde: „Die zullen me zien aankomen. Ze hebben me uitgeknepen als een citroen en toen op de mesthoop gegooid“. Als men zo hulp en troost zoekt bij de gemeente des HEREN dan wordt Gods naam geprezen. Zorgen wij, dat de moderne heidenen om ons heen onze goede werken zien?

H. J. Jager.

Om de erkenning van de Antithese

V

Humanistische staatsideeën

In enkele artikelen hebben we iets gezegd over Dooyeweerd's boek „Vernieuwing en Bezinning”.

Daarbij hebben we vooral aandacht gevraagd voor wat hij schreef over de verschillende „grondmotieven”, welke het leven en het denken der europese, ja, van de gehele westerse mensheid, beheersten en beheersen.

Om het zoeken, ontleden, tekenen van die grondmotieven was het Dooyeweerd te doen.

En dan vooral om de beschrijving van het reformatorisch grondmotief. Dat van de schepping van de wereld door God, haar radicale val door de zonde van Adam en haar verlossing in Jezus Christus door de Heilige Geest.

De ondertitel van zijn boek luidt immers: Om het reformatorisch grondmotief.

Tegen dit schriftuurlijk grondmotief tekenden zich de andere grondmotieven scherp en helder af. Terwijl omgekeerd de inhoud en de konsekventies van het reformatorisch grondmotief speciaal in zijn tegenstelling en strijd met het griekse, roomse en humanistische grondmotief te duidelijker aan de dag traden. Zoals die van de niet-schriftuurlijke in hun tegenstelling en strijd met het reformatorische.

Het geloof, dat door deze grondmotieven wordt bepaald — grondmotieven worden nooit anders, kunnen ook nooit anders dan door geloof worden aanvaard: ze zijn altijd geloofsmotieven — leidde nu, zoals we zelf hebben gezien, vooral ook tot een bepaalde mensbeschouwing.

Dat kan ook niet anders.

Calvijn heeft reeds, en dat nog wel aan de ingang van zijn Institutie, geschreven, dat nagenoeg de ganse hoofdzaak van de wijsheid, die verdient voor de ware en hechte wijsheid gehouden te worden, uit twee delen bestaat, namelijk uit de kennis van God en de kennis van onszelf, dus van de mensen. Deze tweeërlei kennis is zeer innig met elkaar verbonden. En Calvijn voegt er aan toe, dat het zelfs niet makkelijk te onderscheiden is welke van deze twee aan de ander voorafgaat en haar uit zichzelf voortbrengt.

Juist omdat een grondmotief, hetzij antithetisch hetzij thetisch, spreekt over de levende God, spreekt het ook over de mens. En zo werd het concrete spreken over, het beschrijven van de onderscheidene grondmotieven ook en vooral een spreken over en beschrijven van de mens, zoals deze onder de heerschappij van de genoemde grondmotieven wordt gezien en gewaardeerd.

Maar de inhoud van de grondmotieven reikt veel verder.

Ze vormen niet alleen een bepaald mensbeeld. Ze zijn ook beslissend voor de kijk op de gehele menselijke samenleving. Voor de kijk op de verschillende levensverbanden. Ze geven ons een sleutel, neen, de sleutel, in handen voor het verstaan van de onderscheiden staats- en maatschappij-beschouwingen, welke vroeger en thans onder de westerse mensheid leefden en leven en in de concrete staatsverbanden en maatschappelijke organisaties in meerdere of mindere mate werden belichaamd.

Het is weer uitermate boeiend na te gaan hoe deze staats- en maatschappij-beschouwingen zich uit het geloof in een of ander grondmotief ontwikkelden.

En niet alleen boeiend!

Het is ook de enige manier om die staats- en maatschappij-beschouwingen en de belichaming ervan in concrete staatsverbanden en maatschappelijke organisaties werkelijk te kennen.

Het is immers evident, dat, als men de grondmotieven van bepaalde staatsopvattingen of van bepaalde visies op de veelvormige maatschappij niet kent, men ten aanzien daarvan nooit verder kan komen dan een — misschien wel enorm veel details omvattende — oppervlakkig weten ten aanzien daarvan. En de kritiek daarop kan dan nooit meer zijn dan een knabbel-kritiek. Zoiets als het steentjes-gooien vanuit veilige verte naar een groot monster, dat daardoor nauwelijks wordt geraakt. Een kritiek, die een ern-

stig mens uiteraard nooit kan voldoen. En die tegenstanders nooit kan overtuigen. Waaraan ze, terecht, schouderophalend voorbijgaan.

* * *

In dit artikel willen we iets weergeven van Dooyeweerd's tekening van het ontstaan der moderne staatsbeschouwingen voor zover die opkomen uit een denken, dat principiëel werd beheerst door het humanistisch grondmotief van natuur en vrijheid.

Toen de middeleeuwse eenheidskultuur, welke zich onder de heerschappij der kerk had ontwikkeld, uit elkaar viel en de humanistische levensvisie in duizenden, vooral in de geestelijke heroën uit het begin der Nieuwe Geschiedenis, begon te heersen, kwam ook de behoefte op van een herbouw, een nieuwbouw van het menselijk gemeenschapsleven.

Een nieuwe tijd eist nieuwbouw! — De leus is bekend, ze wordt steeds weer aangeheven. — Met name gold dat van de staat. Er moest komen een nieuwe staat. Een eigenlijke, werkelijke staat. Die was in de middeleeuwen nog nooit gezien of gekend.

De grote vraag was evenwel: hoe moet deze worden gevormd?

Zie, op deze vraag werd nu vanuit het humanistisch grondmotief al heel gauw een duidelijk antwoord gevonden en gegeven.

De humanistische mens was immers op weg om met behulp van zijn aan de wiskunde georiënteerd wetenschappelijk denken de ganse kosmos aan zich te onderwerpen, haar te herscheppen. Aan deze onderwerping, deze beheersing, deze herschepping van de kosmos, moest nu ook de staat dienstbaar worden gemaakt. Ook met behulp van de staat moest deze beheersing van de kosmos worden verwezenlijkt. De staat moest alzo worden tot een **beheersingsinstrument**, dat alle menselijke macht in zich verenigde.

Daarbij moest de wetenschap een handje helpen. Zoals het de wetenschap gelukt was allerlei vernuftige mechanische instrumenten uit te denken om tot beheersing van de natuurkrachten te komen, zo moest de wetenschap ook helpen om een staat in het leven te roepen, die soevereine macht bezat, die metterdaad absoluut soverain was.

Dit absolutistisch soevereiniteitsbegrip werd nu het uitgangspunt en de hoeksteen van een nieuwe staatsopvatting.

Volgens deze opvatting is het wezen van de staatsmacht de absolute, door geen enkele positieve rechtsgrens gebonden soevereiniteit. De overheid van de staat moge in haar geweten gebonden zijn aan het natuurrecht of aan het goddelijke recht — dat is haar zaak — maar zij staat als zodanig in ieder geval principiëel boven iedere positieve rechtsregel, boven iedere geschreven of ongeschreven wet. Want deze ontlene haar gelding, haar rechtskracht, alleen aan háár wil.

Tegenover deze soevereine staats-wetgever heeft nu geen enkele andere rechtsnorm een oorspronkelijke rechtsmacht. In de ganse menselijke samenleving moet de gehele rechtsvorming, zoals deze belichaamd wordt in wetten en besluiten afhankelijk zijn van de staatswetgever, die de enige soverain is.

Alle gewonterecht — in de Middeleeuwen zo uiterst belangrijk — en alle privileges: ze moeten geheel onderworpen zijn aan de goedkeuring van de soevereine macht van de staat.

Maar ook alle andere levenskringen, gezin, bedrijf, kerk, behoren volledig aan de staat onderworpen te zijn.

Vooraf geldt dit van de kerk.

De geweldige worsteling in de kerk vóór en tijdens en ook na de reformatie had de hartstochten opgezweept en de mensen uiteen gejaagd. Ze greep ook diep in het politieke, het staatsleven, in. En ze bedreigde de eenheid in en van de staat. En daarom moest de staat ook ingrijpen in de kerkelijke aangelegenheden en op zijn minst de kerk dwingen tot een tolerantie, die ook in het staatkundige leven de vrede zou terugbrengen.

Zo werkte het **beheersingsmotief**, dat, zoals we reeds zagen, uit het **vrijheidsmotief** was opgekomen ook op het „terrein” van de staat door en schiep daar de idee van een staat, die de enige werkelijke rechtsvormer van het menselijke leven is.

Maar deze nieuwe staat vormde een dodelijke bedreiging voor de vrijheid, de soevereiniteit van de menselijke persoonlijkheid.

Werd deze, als de genoemde staat volle werkelijkheid werd, als zodanig niet geheel en al weggevaagd? Kon de mens in deze staat wel iets anders zijn dan een slaaf?

Ook in de strijd om de staat deed zich dus het ons bekende verschijnsel voor, dat de zich vrij en soverain wanende mensen, in de beleving van hun vrijheid en krachtens hun vrijheid iets in het leven riepen — de nieuwe absolute soevereiniteit bevattende staat — die uiteindelijk een dodelijke aanslag op zijn vrijheid betekende, ja, die in feite vernietigde. Had de autonome mens zo weer niet een apparaat in het leven geroepen, dat hem als vrij mens deed ondergaan?

Hoe moest men uit deze impasse komen?

Wel, men sloofde zich ook nu weer uit om het onmogelijke mogelijk te maken.

Namelijk het in harmonie brengen van het **beheersingsmotief** en het **vrijheidsmotief**.

Nu ten aanzien van de staat.

Men ging daarbij uit van de oorspronkelijke vrijheid en soevereiniteit van de menselijke persoonlijkheid. Alle mensen waren als zodanig, zo leerde men, vrij en gelijk. Om nu toch tot de rechtvaardiging van de absolute staat te komen stelde men het zó voor, dat de vrije en gelijke soevereine persoonlijkheden gezamenlijk een verdrag hadden gesloten, waarbij deze hun „natuurlijke” vrijheid vrijwillig hadden prijsgegeven en zich t.o.v. elkaar hadden verbonden, zich en masse in een burgerlijk staatsverband te begeven. Meestal stelde men het dan ook nog zo voor, dat deze vrije en gelijke persoonlijkheden, nadat ze bij maatschappelijk verdrag een staatsverband hadden aangegaan, daarna uit vrije wil een tweede verdrag hadden gesloten, namelijk een gezags- en onderwerpsverdrag, waarbij het volk alle gezag aan de soverain van de nieuw geschapen staat opdroeg en zich ten opzichte van die tot onderwerping verplichtte.

Op deze wijze had de menselijke persoonlijkheid het vrije, autonome individu, zelf in de absolute soevereiniteit van de overheid bewilligd. Ja, hij had die zelf in het leven geroepen. Uit vrije wil hadden de menselijke individuen hun natuurlijke vrijheid en gelijkheid prijsgegeven. Zelf hadden ze in volstrekte autonomie hun overheid besteld. En in hun verhouding tot deze overheid gold voor hen ten volle het: Volenti non fiat iniuria. Dat wil zeggen: aan hem, die zelf wil wat met hem geschiedt, wordt, als dat gebeurt wat hij wilde, geen onrecht aangedaan. Of anders, concreter gezegd: men kan niet klagen, dat men door een absolutistisch regerende overheid wordt geregeerd, als men zelf zijn toestemming gaf tot instelling van zo'n absolutistische overheid, ja, die zelf in het leven heeft geroepen.

* * *

Maar, zoals wel vanzelf spreekt, waren lang niet alle humanisten content met deze theorie.

Ze klonk wel schoon. Maar ze veranderde niets aan het feit, dat van die hoog vereerde, vrije, menselijke persoonlijkheid geen spaan overbleef. Hij werd volledig slaaf van de staat. Dat wil zeggen: van de machthebbers in de staat. Of hij dat nu zelf had gewild en tot stand gebracht deed daarvan niets af of toe.

Om uit deze misère te geraken ging men weer aan het schipperen.

Men ging n.l. een grens fabriceren tussen de machtsfeer van de vrije persoonlijkheid en die van de staat. Men streefde dus weer naar een „evenwichtsconstructie” tussen het persoonlijkheidsmotief en het beheersingsmotief.

De grote engelse denker John Locke ontwierp zo'n verdelingsplan.

Hij ging daarbij uit van de onvervreembare mensenrechten op **leven, eigendom en vrijheid**. Dat waren de „natuurlijke” rechten van de mens. Die behoorden z.i. zo wezenlijk bij de menselijke persoonlijkheid, dat die hem nimmer konden of mochten ontvreemd worden. Daarom beperkte hij de inhoud van het maatschappelijk verdrag, waardoor de mensen een staat in het leven riepen zeer drastisch. Er was z.i. geen sprake van, dat de mensen bij dat verdrag al hun macht aan de staatsoverheid overgaven. Neen, in dit verdrag stond alleen, dat de in het leven te roepen overheid geen andere taak had dan

ervoor te zorgen, dat de menselijke persoonlijkheid in het rustige, ongestoorde bezit van zijn „natuurlijke mensenrechten”, dus van zijn leven, zijn eigendom en zijn persoonlijke vrijheid zou blijven.

Ja, naar Locke's overtuiging was de staat met geen ander doel in het leven geroepen dan om de leden daarvan in het veilige bezit van die onvervreembare mensenrechten te laten. Wat de menselijke persoonlijkheden in en door het maatschappelijke verdrag prijsgaven dat was hun recht, hun natuurlijke bevoegdheid om hun mensenrechten door eigen richting tegen aanslagen van anderen te verdedigen.

Locke zag de staat dus als een soort naamloze vennootschap tot georganiseerde handhaving der burgerlijke vrijheidsrechten op eigendom en leven. De staat was, anders gezegd, een associatie, die alleen is aangegaan met het doel een georganiseerde bescherming in het leven te roepen van de natuurlijke, onvervreembare mensenrechten, namelijk: de vrijheid in de zin van private autonomie, eigendom en leven.

In de burgerlijke rechtsorde van de staat is ieder geheel vrij door arbeid privaat eigendom te verwerven en daarover autonoom te beschikken, onder garantie van de georganiseerde staatsmacht en slechts met die beperkingen, welke het publieke welzijn overeenkomstig de wet, eist.

Het maatschappelijk verdrag, waarbij de individuen besloten zich met elkaar in een staatsverband met deze beperkte doelstelling te begeven, bevat nu voorts ook de bepaling — bevat dus ook een „gezagsverdrag” — waarbij deze individuele vrije persoonlijkheid zich bij de uitoefening van zijn soevereiniteitsrecht in de staat eens en voorgoed aan de wil van de meerderheid onderwerpt. De uitoefening van dat soevereiniteitsrecht is vóór alles de instelling van een wetgevende macht. Het soevereine volk bezit een oorspronkelijke rechtsmacht om een wetgevend orgaan in te stellen. In de franse theorie

noemt men dat de **pouvoir constituantie**.

Volgens deze theorie oefent het volk de wetgevende macht evenwel niet zelf uit, maar bij **representatie**, namelijk door het gekozen wetgevend orgaan. Het bij meerderheid gekozen wetgevend orgaan heeft die wetgevende macht evenwel, binnen de genoemde grenzen, volstrekt. En de gehoorzaamheid aan die zo functionerende wetgevende macht, waarbij de meerderheid beslist, is in het gezagsverdrag a priori beloofd.

Volgens deze theorie is het voorts niet noodzakelijk, dat er algemeen kiesrecht is voor de burgers van de staat. Locke kan er zich b.v. best in vinden, dat het kiesrecht beperkt wordt tot een door haar maatschappelijke positie bevoorrechte klasse. Vrijheid en gelijkheid in de zin van het **burgerlijk privaatrecht**, impliceert bij hem allerminst gelijkheid in **staatkundige rechten** van de burgers. Zijn democratisch ideaal gaat niet verder dan de eis, dat de koning de wetgevende macht slechts in en door het parlement als wettige vertegenwoordiging van het volk kan uitoefenen en in zijn z.g. uitvoerende macht aan de op deze wijze tot stand gekomen wetten ondergeschikt is. De democratie is in deze staatstheorie dus geen doel in zichzelf, maar slechts middel in dienst van de bescherming van de onaantastbare private burgerlijke rechten der onderdanen.

Deze opvatting van de staat is de **liberale staatsidee**.

In Nederland werd ze op geniale wijze verdedigd en in praktijk gebracht door mannen als Thorbecke.

Wie er iets van verstaat begrijpt liberale leuzen als: Handel en bedrijf moeten „vrij” zijn! Kunst is geen regeringszaak. Armenzorg is geen overheidstaak enz. enz.

Deze uit het humanisme ontsproten staatsidee is evenwel niet het enige staatsrechtelijke produkt daarvan!

C. V.

Kerken in Schotland

1560—1960

XVIII (Slot)

De Vrije Kerk en de Reformatie-herdenking

In de laatste week van mei vergaderde de generale synode van deze kerk in Edinburg. Dit jaar is het jaar van het vierde eeuwgetij van de reformatie in Schotland. Natuurlijk is dat ter synode herdacht.

In de eerste plaats werd de reformatie in Schotland herdacht in de openingstoespraak van de voorzitter dr A. M. Renwick. Hij herinnerde aan de betekenis van de reformatie en wees daarna op enkele trekken van de reformatie die van praktische betekenis waren voor het godsdienstig leven van onze generatie.

Bij het eerste punt — de betekenis van de reformatie — wees hij aan dat de reformatie noodzakelijk was. Niemand die de feiten kent uit de jaren die aan de reformatie vooraf gingen, kan ontkennen dat de Roomse Kerk in Schotland, vóór de reformatie onuitsprekelijk corrupt en onzedelijk was.

De beste bewijzen — aldus dr Renwick — worden gevonden in de bewaard gebleven „handelings” van de Provinciale Raden van de Roomse Kerk, die in Schotland gedurende de laatste halve eeuw die aan de reformatie voorafging werden gehouden. De Raad, die in 1549 te Edinburg vergaderde b.v., fulmi-

neerde tegen het leven in concubinaat dat door vele priesters en pastoors geleid werd. Deze Raad schreef aan de Prelaten en hun ondergeschikte geestelijken voor — let wel — „hun nakomelingen niet de moeite aan te doen van ze een positie in de kerk te verschaffen”; „noch hun dochters uit te huwen aan baronnen of hun zonen baron te maken uit het erfdeel van Christus”. Dit behoeft geen nadere toelichting. Terwijl officieel het celibataire leven bleef voorgeschreven voor de geestelijken, leefden de heren over het algemeen in buitenechtelijke gemeenschap en was het normaal dat ze zonen en dochteren hadden, en dat ze die zonen en dochteren door middel van het „geld” van de Kerk, of van Christus — een goede positie probeerden te verschaffen. Zulke verklaringen als deze van de Provinciale Raad van 1549 te Edinburg waren helemaal niet zeldzaam. Het was in Schotland net als in heel West-Europa. Deze zelfde Provinciale Raad van 1549 deed in zijn „handelings” opnemen de uitspraak dat „de grote afwijkende gevoelens en gevallen van ketterij” in beginsel werden veroorzaakt door „het bederf der zeden en de onheilige onkuisheid van het leven bij de geestelijken van ongeveer alle rangen, tesamen met de stomme onkunde in letteren en in alles wat tot de algemene ontwikkeling behoort”. Dit — aldus de voorzitter — zijn niet de woorden van een sterk overdrijvende protestant maar van „een heilige Synode en Provinciale Raad” van de toenmalige Roomse Kerk zelve.

In 1512 heeft in Engeland John Colet, Dean van de St Paul Kathedraal, in een beroemd geworden preek voor de geestelijkheid, openlijk de bisschoppen aangevallen en in hun aangezicht verklaard, dat er geen verbetering in de kerk zou komen zolang hun leven niet hervormd werd. Het scheen echter menselijk gezien, onmogelijk verbetering, bekeering, te brengen. Er zijn altijd nog enkele Roomse apologeten die het wagen te ontkennen, dat de toestand zo corrupt was vóór de reformatie. Zij willen beweren dat met het oog op de moraal, de opvoeding en het bestuur van de kerk om vernieuwing werd

geroepen in de zestiende eeuw en dat deze vernieuwing ook nodig was.

Dr Renwick wilde antwoorden: als de Roomse Kerk aan het apostolicum vasthoudt, dan kan zij geen bezwaar maken dat haar leringen worden getoetst aan het apostolisch onderricht en aan de apostolische praktijk.

In de tweede plaats wees dr Renwick enkele punten aan, die zijns inziens van praktische betekenis waren voor het godsdienstig leven van onze generatie. Vijf punten somde hij op: 1e. de reformatoren waren niet bang voor moeilijkheden. Zij waren geen opportunisten, zoals zo menigeen in onze dagen. Zij geloofden niet dat het volgen van de weg van de minste weerstand de beste weg is, en zij veranderden hun inzicht niet om deze in overeenstemming te houden met de steeds wisselende modes van de grote menigte. Zij wisten dat zij stonden voor een zaak die een worsteling waard was, die waard was er voor te sterven. Zij hadden een evangelie te prediken en zij waren besloten, dat te prediken wat de konsequenties ook mochten zijn. Hun voorbeeld zegt ons — zo besloot de redenaar dit punt — „Vaders en Broeders — doe uw plicht en laat de uitkomst aan God over”. Het 2e. dat wij van hen moeten leren in onze tijd is dat ze meer tot God opzagen dan het van de mensen te verwachten. 3e. Zij proclameerden het priesterschap van al de gelovigen. Dit laatste was zo belangrijk dat het volgde op het belangrijkste. Het belangrijkste was de leer van het beslissende gezag van het geschreven Woord. Al de reformatoren hebben zich gerealiseerd dat we niet behouden worden door priesterlijke riten, boeten of enig ander mechanisch middel om onze schuld voor God te verminderen of weg te nemen. 4e. Zij gingen terug tot de praktijk van de apostelen in het punt van de prediking. De apostelen hebben het Woord gepredikt en zij hebben daarin volhard tijdig en ontijdig, zoals de spreker uit het nieuwe Testament aanwees. Ten 5e. hebben de reformatoren een zeer sterke nadruk gelegd op de leer. Zij geloofden dat als de bazuin een onzeker geluid geeft niemand zich tot de strijd bereidt. „Vandaar dat zij zochten naar en bereikten grote helderheid in de uitdrukking van theologische gedachten”. „Wij vinden bij elke reformatie kerk zorgvuldig voorbereide confessies. We noemen de Heidelbergse Catechismus, de eerste en tweede Helvetische Confessie, de Artikelen van de Kerk van Engeland, de Schotse Confessie en meer anderen. Zij munten allen uit door helderheid waarmee zij de goddelijke waarheden tot uitdrukking brengen”.

„Alleen in de laatste tijd is de gedachte opgekomen dat geloofsbelijdenissen onnodig zijn en dat, in elk geval als een geloofsbelijdenis bestaat, er geen gelegenheid zou zijn voor de individuele mens om te belijden”.

„Alleen in de moderne tijd is de mening opgekomen dat geloofsbelijdenissen er niet toe doen. Het is hetzelfde of wij de Waarheid weten of niet. De reformatoren zouden niet hebben kunnen meedoen in een eeuw van theologische chaos zoals de onze waar in dezelfde kerkelijke denominatie men de meest uiteenlopende leerslogos kan horen verkondigen en men in dezelfde kerk vaak verschilt in de meest fundamentele zaken van het geloof”.

Zo was in hoofdzaak de gedachtengang van de redenaar bij de opening van deze synode.

De eigenlijke herdenking van de reformatie vond plaats in een dienst in de vroege morgen van woensdag 25 mei, vóór de gewone zittingen van de synode werden gehouden. Deze herdenkingsdienst was uiterst sober. Na een zeer kort inleidend woord van de voorzitter, waarin hij het doel van onze bijeenkomst uitsprak, werd vijf keer een kort schriftgedeelte gelezen, en werd vijf keer op zijn verzoek, telkens door een ander der aanwezige predikanten gebeden, en vijf keer werd gezongen uit het Psalmboek. De zeer toepasselijke psalmen 124, 125, 126 en een gedeelte van 105 werden zonder muzikale begeleiding gezongen.

We geven hier ditmaal geen commentaar bij. Hetgeen wij meedeelden spreekt voor zichzelf.

En hiermee besluiten we deze reeks artikelen en danken de lezers voor hun geduld.

J. Meester.

Deze bescheidenheid past de dienst-knechten des Heren, dat zij van hun eigen zwakheid bewust, en daarentegen de zwaarigheid en uitnemendheid van zo hoge dienst met verwondering aanmerkende, die met eerbied en vrees waarnemen. Want degenen, die stout en hoogmoedig zich daarin dringen, of die gerust, evenals zij het wel machtig waren, de dienst des Woords vervullen, die kennen noch zichzelf noch de zaak zelf.

Calvijn.

Gods oordelen

Virgil Gheorghiu

„Het 25e Uur”, N.V. Pax, Den Haag

2. Details.

Er wordt wel eens beweerd, dat de beschrijving van de realiteit altijd boeiender is dan de stoutste verbeelding. Wanneer dan ook de schrijver van „Het 25e Uur” zijn gerechte fantasie schijnt te hebben laten werken, deelt de inleider Gabriël Marcel zakelijk mee: dat het aandeel der fantasie in dezen te verwaarlozen is. Steeds weer bij het lezen realiseert u zich: deze dingen bestaan, ze komen voor, ze komen veelvuldig voor, ze zijn geen uitzondering maar regel geworden. De schrijver en diens vrouw hebben trouwens zelf enige van de meest wrange episodes aan den lijve ervaren. Vandaar dat deze ongelooflijk boeiende roman niet in Roemenië, maar elders (in Frankrijk) kon uitkomen.

Met „Het 25e Uur” is het uur van Gods oordeelsvoltrekking bedoeld: „het is het ogenblik, waarop iedere reddingspoging nuteloos wordt. Zelfs de komst van een Messias zou niets kunnen uitrichten. Het is niet het laatste uur: het is het uur ná het laatste uur. Het ogenblik, waarin de westerse maatschappij momenteel verkeert. Het uur, waarin we thans leven” (61). De Schrift zegt hier: al kregen ze een engel uit de hemel, ze zouden zich niet meer bekeren, want ze hebben niet naar Mozes en de profeten geluisterd; die vuil is worde nog vuiler.

Jorgu Jordan is de brute vreemdeling in het dorp, de oermens, die meedogenloos zijn vrouw doodtrapt, maar die zijn paarden niet onverzorgd kan zien. Zijn enige zonde, zegt de schrijver ironisch, is: „dat hij een barbaar is. Als iedere barbaar onderschat hij de mens tot negérens toe. Voor die misdaad, die nochtans alle andere overtreft, zal geen enkele wet hem ooit straffen. Het barbaarendom is geen onwettige houding, behalve in heel bepaalde gevallen” (48). Zo'n heel bepaald geval is blijkbaar: als je je vrouw doodtrapt. Zo iets mag echt niet, en de barbaar gaat de gevangenis in. Maar na twee jaar komt hij vrij, en gaat als SS-officier zijn vaderland dienen (69). En als dit vaderland de oorlog verliest, pleegt hij op groteske wijze zelfmoord (256). Dit alles verhindert niet, dat Jordan de vader is van Johann Moritz' vrouw Suzanna.

Suzanna, gevluht voor haar tirannieke vader, kent slechts twee jaren echtelijk geluk met Johann Moritz. In het monsterproces, dat de Joden wil isoleren, wordt haar man van haar weggeorganiseerd door de gendarme, die (oppermachtig in een klein dorp, onder kleine luiden) buitenambtelijke belangstelling voor Suzanna koestert. Onder ambtelijke misleiding voor de keus gesteld: te scheiden van haar „joodse” man, dan wel haar huis en erf te verliezen, kiest ze terwille van de kinderen het eerste, evenwel haar man trouw blijvende. De komende 13 jaar besteedt ze dan aan de bescherming en opvoeding van haar kinderen, en aan pogingen tot herstel van de gezinseenheid. Dat zij daarbij als onbeschermd jonge vrouw, in landen waarin frontoorlogen woeden, niet ongeschonden blijft, laat zich verstaan. Niet eenmaal maar eindeloos, dagen, wekenlang, is zij de speelpop van Russische soldaten, wie zij niet kan ontlopen. Dat zij niet de weg van de minste weerstand kiest is, omdat zij het tegenover haar man niet kan verantwoorden, zijn kinderen verweesd achter te laten. Teneinde onder Engelse bescherming te komen moet zij aan de grens nog drie dagen en nachten tol betalen aan de soldaten, van wie ze een kind overhoudt. Dan schrijft ze haar man: of hij haar onder deze omstandigheden nog terug wil hebben....

Johann Moritz, ten onrechte als Jood gearresteerd en in een werkkamp gezet — waaruit hij om organisatorische redenen onmogelijk kan worden verlost.... — moet leren dat de Staat niet slechts koren en vee kan vorderen, maar ook mensen. Als hij eenmaal als Jood is geregistreerd, blijkt geen macht ter wereld hem weer Roemeens Christen te kunnen maken. De organisatie en het kaartsysteem zijn almachtig. Zelfs tegen

zijn moeder zegt het gezag: „Alles wat jij nog verklaren mag is waardeloos. Je bent maar een gewoon mens. Ik geloof alleen maar wat de autoriteiten zeggen. Dit papier is een stuk, dat gezag uitademt. Dus is het heilig. En het bevestigt, dat je zoon een Jood is” (209).

Johann wordt daarop Jacob, of Jankel; later — als hij naar Hongarije vlucht, als knecht van een paar Joodse spionnen — heet hij Janos; als hij dan, door zijn meesters losgelaten, weer in een kamp terecht komt, is hij statenloos geworden. Een beschrijving van een methodische foltering (overigens slechts een ambtelijk misverstand) blijft de lezer niet bespaard. Wanneer Hongarije aan Duitsland 50.000 arbeiders moet leveren in ruil voor politieke gunsten, wordt Moritz als object van moderne slavenhandel daaraan getransporteerd, en tot machine gedegeerdeerd. Door een toeval komt hij in handen van de organisatie, die de herkomst van het Duitse ras bestudeert, en die in hem een vroeger geëmigreerde edelgermaan ontdekt: Johann krijgt nu extra verzorging, wordt bij een wachtcommando van de SS ingedeeld, maar... deelt zijn rantsoen met Franse krijgsgevangenen, in wie hij vrienden vindt. Als hij de Fransen helpt ontvluchten wordt hij eerst door de UNRRA geféteerd, maar vervolgens gevangen gezet door Amerikanen, omdat het kaartsysteem uitwijst dat hij een „vijand” is — hoewel zijn vijanden alleen vriendschap van hem hebben ondervonden. En als — na een jaar wachten — Moritz eindelijk door een sergeant zal worden verhoord, wordt hem slechts gevraagd of zijn naam met een t of met tz wordt geschreven. Want het kaartsysteem moet accuraat en volmaakt zijn: mensen tellen niet mee. Zoals aan de Duitse schrijver Thomas Mann slechts gevraagd wordt: of zijn naam met een of met 2 n's wordt gespeld....

Trajan Koruga is de Roemeense schrijver, die in deze „Rahmenerzählung” als het ware de rol van de schrijver Gheorghiu vervult.

„Ik ben een schrijver” zegt Trajan van zichzelf. „Volgens mij is een schrijver een temmer. Door het schone aan de mensen te tonen, dat wil zeggen de Waarheid, brengt men hen zachtere zeden bij. Wat mij betreft: ik wil ook de 'Burgers' temmen. Ik ben met een boek begonnen. Ik was tot aan het vijfde hoofdstuk gekomen. Toen hebben de 'Burgers' mij gevangen gezet” (288).

Trajan heeft vroeger op een duikboot gevaren. Thans geven apparaten aldaar de toestand van de atmosfeer nauwkeurig aan. Vroeger werd een zuurstofgebrek door witte konijntjes gemeld: wanneer deze stierven, kon de mens nog ten hoogste 5—6 uur leven. Met dit beeld tekent de schrijver de dodelijke situatie: de konijnen zijn gestorven, en Trajan beschrijft nauwkeurig en liefdevol de laatste 5—6 uren van zijn beste vrienden. (137). Het is de beklemming van dit beeld, die over het boek ligt: alles loopt af, alle tekenen wijzen op het einde; de aarde, die de mensenkinderen gegeven was (Ps. 115) behoort hun niet langer toe, zij spuwt haar inwoners uit, maakt hen tot ontheemden.

Trajan's Joodse vrouw Nora heeft voor valse Roemeense passen gezorgd, heeft voor hem zelfs een positie bij de Roemeense legatie in Dalmatië bewerkt (inderdaad is Gheorghiu gezantschapssecretaris geweest aan het ministerie van Buitenlandse Zaken van Roemenië). En als ze dan, na jaren van vrees, strijd, vervolging, arrestatie, verplaatsing, en een voettocht van 2000 kilometer... de vrijheid meent te hebben bereikt, wordt ze evenals haar man gearresteerd op grond van hun Roemeense passen. In een Amerikaans kamp opgesloten wordt haar door de Joodse commandant op grove wijze verwetend dat ze, Roemeens staatsburgeres, medeverantwoordelijk staat voor de Roemeense jodenvervolgingen, vermoedelijk eigenhandig Joden heeft omgebracht.

Trajan mediteert: „ik zie, dat ik gevangen ben, en toch kom ik er niet toe te geloven, dat ik gevangen ben. Ik zie dat ik niet vrij ben, en toch zegt mijn geest me, dat er geen reden is, waarom ik niet vrij zou zijn. De kwelling, welke uit dit niet-begrijpen voortkomt, is oneindig smartelijker dan de slaver-

nij. De mensen, die mij gevangen gezet hebben, willen mij niet straffen, verlangen niet mijn dood. Ze willen enkel maar de wereld bevrijden. En toch martelen ze me en brengen me langzaam om” (321). — „Verander me in een brok steen, Heere, maar lever mij niet over aan het leven! Zo Gij mij zoudt uitleveren, zou ik zelfs niet kunnen sterven. Bezie mijn vlees en mijn geest; beide smachten gelijkelijk naar de dood, maar ikzelf ben nog in leven. De wereld is dood, en toch leeft zij nog. Ik ben noch een schim, noch een levend wezen” (321).

Als antwoord ontmoet Trajan zijn vader, die ondanks zijn gevangenschap zijn priesterlijke functie blijft uitoefenen in hetzelfde kamp, waarheen Trajan en ook zijn vriend Moritz zijn getransporteerd. „Hij kwam naar hen toe, steunend op zijn krukken. Het haar van de priester Koruga was nog grijzer geworden. Hij glimlachte met een uitdrukking van mateloze goedheid, als was hij volkomen gelukkig. Door zijn glimlach en zijn blik bleef meende men de hemel te zien....”

„Trajan, mijn lieve zoon!” — „Voor Trajan bleef hij staan op de beide beenstompjes, die hem restten: recht als een altaarkaars. Hij had zijn krukken laten vallen om de handen vrij te hebben en zijn zoon te kunnen omhelzen” (323).

Priester Koruga, door communisten neergeknald, door Duitsers geamputeerd, door de Amerikanen gevangen gezet, is de sympathiekste figuur uit dit boek. Hij heeft maar twee grote wensen gehad: in Amerika als priester te mogen arbeiden, en op het kerkhof van Fântâna te mogen worden begraven. Beide beden acht hij van God verhoord: Amerika is naar hem toegekomen, want boven zijn gevangenis waait de Stars & Stripes; en voorts „het kerkhof van Fântâna is groter geworden dan Fântâna, het heeft zich over heel Europa uitgestrekt. Fântâna, Roemenië, en heel Europa zijn thans niet anders dan één grote zwarte plek op de wereldkaart. Als een inktvlek. Het hele continent is stom en vreugdeloos. Het is zonder vreugde, zoals het kerkhof van Fântâna zonder vreugde is” (340).

Voor priester Koruga onder zijn leed bezwijkt geeft hij het volgende beeld van de maatschappij:

„De techniek van het Westen wil aan het leven een objectief doel schenken. Dat is de beste manier om het leven te vernietigen. Ze hebben het leven teruggebracht tot een statistiek, maar iedere statistiek houdt geen rekening met wat in zijn soort uniek is. En naarmate de mensheid zich ontwikkelt zal het juist het unieke van elk individu en van elk afzonderlijk geval zijn, dat meetelt”.

„De technische maatschappij ontwikkelt zich juist in omgekeerde richting. Zij generaliseert alles. Het is door te generaliseren en de waarde te zoeken in het algemene, dat de Westerse mensheid alle begrip verloren heeft voor de waarde van het unieke, te beginnen met het individuele bestaan”.

„Vandaar het ontzaglijke gevaar van het collectivisme, zoals Rusland of Amerika dat opvatten” (340).

„Uit al onze macht handelen wij tegen ons eigen welzijn in, en vooral tegen God. Tot een dergelijke mate van zelfvernietiging is nog nooit enige beschaving gekomen”.

„De mensen trachten de maatschappij te redden door een logische ordening, ofschoon het juist die ordening is, welke haar doodt”.

„Dat is de grote misdaad van de technische maatschappij van het Westen. Zij doodt de levende mens door hem op te offeren aan de theorie, de abstractie en het 'plan'. Dat is de moderne vorm van het mensenoffer. De brandstapel en de autodafé's zijn vervangen door het bureau en de statistiek — de twee moderne sociale mythen, in de vlammen waarvan men de mensen offert”.

„De democratie te vereenzelvigen met de zin van het leven staat gelijk met het leven van de mens te doden, en het terug te brengen tot één enkele dimensie. Dat is de grote fout, welke de Nazi's en de Communisten gemeen hebben” (341).

„Bij de ontdekking van de laatste zin des levens speelt de rede slechts een bijkomstige rol. De wiskunde, de statistiek en de logica zijn voor het begrijpen en het organiseren van het menselijk leven van even weinig nut als voor het begrijpen van Beethoven of Mozart” (342).

„Maar de moderne maatschappij verho-

vaardigt zich erop, door wiskundige berekeningen tot het begrip van Beethoven en van Raphaël te komen. Zij verhovaardigt zich erop, het menselijk leven door middel van statistieken te begrijpen en te verbeteren. Deze poging is even ongerijmd als tragisch" (342).

„Geen enkele kerk, geen enkele natie, geen enkele staat en geen enkel werelddeel zal zijn leden en bloc of per categorie kunnen redden. Slechts de mens, als persoon, als individu genomen — dus afgezien van zijn godsdienst, zijn ras, zijn maatschappelijke stand of zijn politieke overtuiging — zal gered kunnen worden. En het is daarom, dat men de mens nooit moet beoordelen naar de categorie, waartoe hij behoort”.

„De categorie is de meest barbaarse en duivelse ketterij, welke het menselijk brein ooit heeft uitgedacht. We mogen niet vergeten, dat zelfs ook onze vijand een mens, en geen categorie is" (343).

Zoals u ziet staat dit boek midden in ons leven. Het gaat niet langs ons heen: het ontdekt de werkelijkheid. Het ware te wensen dat veel van onze predikanten zulk een roman eens welwillend lezen: ze zouden er hun blik op de aan hun zorgen toevertrouwde kudde slechts mee kunnen verwijderen. Ze zouden misschien verstaan, dat Gods kinderen ook leven en strijden en zuchten en bidden buiten de hechte kring der driedubbel-overgehaaldgereformeerde kerken; ze zouden, heel misschien, er iets van gaan zien, hoe binnen die kring dezelfde satanische groeperingen en categorische veroordelingen plaats vinden als in „Het 25e Uur" beschreven. Ze zouden alzo constateren, dat ook bij ons de wereld in de kerk is doorgedrongen — als ten tijde van Johannes — en dat de fronten wellicht geheel anders lopen dan in onze kerkelijke bladen gewoonlijk wordt gesuggereerd.

(Slot volgt)

D. W. L. M.

BOEKBESPREKING

A. de Ligne „De tijd aller tijden”.
Uitgave T. Wever, Franeker.

Dit boek van den Vlaming, die door andere werken „Levensgeheimenis" en „Mens, vanwaar komt gij" zich reeds een naam in Nederland heeft veroverd, is met de bedoeling geschreven de mensen de ogen te openen voor de tijd, waarin zij leven. Hijzelf zegt omtrent de bedoeling van zijn boek: „Mijn bedoeling is de mensen te plaatsen voor onze tijd! Een tijd, waarin de mens niet meer ziet, wat hij ziet, niet meer hoort, wat hij hoort, waarin Gods Woord en ook het mensenwoord geen betekenis meer hebben, waarin de levende God totaal verdwijnt om te worden vervangen door een kosmische kracht. Ik wil het ontzettend gevaar aantonen, waarin alle gelovigen verkeren...”.

Wat hiervan te zeggen? De schrijver heeft zijn best genoeg gedaan, om het gevaar, waarin wij allen verkeren aan te tonen. Het boek is vol van de geweldigste woorden, die onze taal rijk is, om de lezers te doen huiveren voor onze cultuur, voor „de technische verovering van de stoffelijke wereld, voor de afgodisch vereerde machine, de technische aesthetiek". „De zon onzer beschaving is ondergegaan, de koude nacht is aangebroken, nog dolen wij rond in 't onafzienbare winterland, wij volgen ons eigen dwaalspoor..." (pag. 71). Dit boek is geschreven met alle registers open en de registers blijven openstaan tot de laatste bladzijde toe. Wat denkt U van zinnen als deze: „De noodklok luidt... Onder de dreigende hemel van het Avondland vlamt de rode gloed der hartstochten. De dampkring is zwaar geladen, droefheid en tragiek bliksemen door de ruimte, in doffe wanklanken dreigt het levensgeweld”.

De stijl van dit boek is vermoeiend. Men verwacht steeds een rustpauze, een ogenblik, waarop de schrijver zal komen tot een analyse van „de tijd aller tijden". Maar die analyse komt feitelijk nergens.

Dat is jammer. Ik ben er vast van overtuigd, dat deze schrift-gelovige auteur, want dat is hij, dit boek geschreven heeft uit de volheid van zijn gemoed. Het is een consciëntiekreet: deze eeuw voltrekt, zegt de schrij-

ver de moord op God. Alleen: een kreet, die 175 bladzijden aanhoudt is zo moeilijk aan te horen. De belangstelling neemt af.

Er is nog iets anders: heeft een mens, wie dan ook, de rechte kijk op zijn eigen tijd? Veel angsten, die de schrijver vervullen, worden door alle gelovigen gedeeld. De mensen leven voor hun genot, alles wordt geofferd om de lusten en zinnen te bevredigen. Als men de schrijver mag geloven, gaat deze wereld onder aan het materialisme.

Is dat waar? Ik meen slechts voor een deel. En dan geldt dat nog niet alleen als een kenmerk van onze eeuw, maar van alle tijden. De vloek van onze tijd kon wel eens zijn het idealisme, dat niet, zoals de schrijver A. Janse het ergens zegt „wil lijden onder de ijzeren vuist der werkelijkheid" en zich droombeelden blijft maken, en straks als het zijn zin niet krijgt de boel kapot slaat in revolutionair geweld of in pruilbuien van neurose wegvucht van het harde leven, dat zich niet voegen wilde naar haar.

En van dat idealisme verwacht de schrijver juist uitkomst tegen het materialisme. „De goddelijke waarden moeten hoog gehouden worden". Hij klaagt over „het verdwijnen van de waarden des geestes", „de vlucht uit de hogere levenssferen om onder te duiken in de ziellose materie" (pag. 117).

De schrijver klaagt over „het groot tekort aan ware, edele zielen". „Wat wij nodig hebben zijn zielen, die geloven in hun hoge bestemming" (pag. 147). Hij verwacht de „aaneensluiting van de mensen van goede wil" (pag. 149).

Ik wil niet vergeten, dat de schrijver prachtige dingen zegt uit de Schrift, heenwijst naar de enige weg, des behouds, soms fel zich richt tegen humanisme en idealisme, zonder te zien, dat hij er zelf een slachtoffer van is. Dat maakt het boek verwarrend, en ik kan het niet anders zien: Dit boek is niet rijp, omdat de schrijver niet rijp is. Hij heeft zich niet kunnen ontworstelen, nog niet, aan de roomse gedachtenwereld (De Ligne is rooms-katholiek opgevoed) met zijn groot vertrouwen in de mogelijkheden van de menselijke natuur. De zondeval in zijn kosmische betekenis is zo ondiep gepeild.

Daarom is de oplossing vlak.

Er moet meer liefde zijn, dan zijn er geen politie en gendarmen en rechters meer nodig (pag. 135).

Psalm 146 : 1-7a*)

(Vertaling N.G.B.)

*Hallelujah. Loof den HERE,
Zing, mijn ziel, een blij gezang.
Loven zal ik onzen HERE
met mijn lied, mijn leven lang,
'k Psalmzing Hem, Wiens trouw ik ken,
'k loof mijn God, zolang 'k nog ben.*

*Stelt op eed'len geen vertrouwen,
bij geen mensenkind is raad
en geen heil om op te bouwen;
als zijn adem hem verlaat,
keert hij tot zijn aarde weer,
al zijn plannen zijn niet meer.*

*Zalig, hij die al zijn dagen
Jakobs God tot hulpe heeft,
wiens verwachting op den HERE is,
op zijn God, die eeuwig leeft,
die den hemel heeft gemaakt,
over aarde en sterren waakt,*

*die de zee en wat daarin is
met zijn ving'ren heeft bereid,
die in liefde aan wie zijn kind is
trouwe houdt in eeuwigheid,
die verdrukten recht hergeeft,
brood aan al, wie honger heeft.*

A. v. B.

*) Tweede versie.

1. Hallelujah. Loof den HERE, mijn ziel.
2. Ik zal den HERE loven, mijn leven lang,
mijn God psalmzingen, zolang ik nog ben.
3. Vertrouwt niet op edelen,
op een mensenkind, bij wien geen heil is;
4. gaat zijn adem uit, dan keert hij weder tot zijn aarde,
ten dien dage vergaan zijn plannen.
5. Welzalig hij, die den God van Jakob tot zijn hulp heeft,
wiens verwachting is op den HERE, zijn God,
6. die hemel en aarde gemaakt heeft,
de zee en al wat daarin is,
die trouwe houdt tot in eeuwigheid;
7. die den verdrukten recht verschafft,
die den hongerigen brood geeft.

Steeds weer keert het terug: de morele vooruitgang van de mens moet gelijke tred houden met de technische vooruitgang.

Met instemming wordt Gandhi aangehaald: eerst orde in eigen ziel brengen, en dan zal ook in de wereld orde komen (pag. 140).

Maar nu eens een vraag!

Als die morele vooruitgang nu eens gelijke tred had gehouden met de technische, neem het eens aan, dat het mogelijk was, welnu, dan was God niet vermoord (ik gebruik de termen van de auteur) door de materialistische mens, maar door de soevereine, hoogstaande edele mens. Is dat minder erg? En zou het gericht van God over zo'n wereld, die hem idealistisch verwerpt, minder vreselijk zijn? Was Robespierre geen idealist, en Philips II? En als die fanatieke dromersmystici tegen de realiteit opbotsen, dan gaat alles buigen of barsten. Juist zij brachten de stromen van bloed.

Dit boek is zo alarmerend, omdat de schrijver opgebotst is tegen de werkelijkheid van de zonde, die tot alle mensen is doorgegaan. Het heeft hem gegrepen, dat de wereld kapot gaat. En hij weet eigenlijk niet: Waarom!

Dit boek had rustiger kunnen zijn.

Zoals de bijbel rustig is.

En Christus zegt in majesteit tot troost van ons allen, die in deze eeuw moeten leven: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde”.

En de tijden zijn in Zijn hand. Ook de tijd aller tijden.

En daarom kunnen we — midden in een samenknopsel van zonde en ellende en genade — het geloof bewaren.

En ons werk doen in een bezeten wereld.

C. H. Lindeboom.

*Omdat het gemoed der mensen op
schoonheid en sierlijkheid der woorden,
en op scherpzinnige redenering, op ijdele
schijn ener hoger leer gericht was, ver-
dween de krachtige werking des Geestes
en bleef niets anders dan de dode letter;
de majesteit Gods werd in het Evangelie
niet gezien, zoals zij in het Evangelie ver-
schijnt, maar alleen een bedriegelijk
verniss en een onvruchtbare versiering.*

Calvijn.

PERSSCHOUW

HET GESPREK (1)

In de oecumenische beweging van onze dagen vervult het „gesprek” een zeer belangrijke functie. Het wordt door velen als het middelbij-uitstek beschouwd om tot verbroedering, tot eenwording der vele christelijke kerken te komen. Ook in de Ned. Herv. Kerk speelt het „kerkelijk gesprek” een belangrijke rol. Zowel in de verhouding der „modaliteiten” als bij het contact met andere kerken. Het is voor wie over dat „gesprek” wel eens wat gelezen heeft duidelijk, dat daaraan heel veel vast zit. Het gaat als kerkelijke functie uit van bepaalde vooronderstellingen ten aanzien van het kennen van Gods openbaring, het leven der kerk, het concretiseren van de gemeenschap der heiligen enz. Het is een zo belangrijke figuur, dat de bekende Dr H. Kraemer er een vijftal lezingen aan heeft gewijd, welke hij in Toronto (Can.) hield. Ze werden in het Engels uitgegeven onder de titel: „The Communication of the Christian Faith”. Een Nederlandse vertaling daarvan zag het licht welke tot titel heeft: „Communicatie - Een tijdsvraag”. Prof. Zuidema gaf in Sola Fide op deze studie van Dr Kraemer een uitvoerige en principiële kritiek. Zuidema vraagt van de lezers van zijn studie geconcentreerde aandacht en goed nadenken. Maar wat hij zegt is die moeite wel waard. Goede dingen zijn nooit goedkoop. We zullen Zuidema's artikel successief in deze rubriek overnemen.

Hier volgt het eerste gedeelte daarvan.

Inleiding

In „Communicatie”, met als ondertitel „Een tijdsvraag”, is ons enkele jaren geleden in een Nederlandse vertaling een vijftal lezingen, die Dr H. Kraemer in het Engels te Toronto hield, en die hij in het Engels de titel meegaf „The Communication of the Christian Faith”, aangeboden, die reeds omdat ze van de hand van deze invloedrijke auteur zijn, recht op onze aandacht hebben.

Het onderwerp zelf is trouwens reeds meer dan onze belangstelling waard. Persoonlijk laat het mij geen dag los, al was het alleen maar, omdat het intellectueel gesproken een boeiend vraagstuk inhoudt, waarvan de oplossing niet om de hoek van de straat op ons ligt te wachten! Doch het is meer en anders dan dit alleen. Want de vraag, hoe een christgelovige of de „Kerk” aandacht kan vinden bij een zichzelf modern voelend en wetend medemens en in een zich modern achtende wereld is daarom zo aangrijpend, omdat **tact** in het tussenmenselijk verkeer wel iets kan betekenen, maar **contact** (de zinspelende op de titel van lezingen, die Ds Overduin in Zuid-Afrika hield, moge even gememoreerd worden) meer vereist dan tact, en een tactvol zoeken van contact voor „de Boodschap” op even tactvolle wijze kan worden verijld, en in deze concurrentie van wederkerige tact de kinderen des lichts niet gemakkelijk de wereld evenaren. Maar ook al zouden ze hierin slagen, en zelfs de „wereld” op dit punt voorbijstreven, wat dan nog? Is er dan contact?

Dr Kraemer is, zoals hij het zelf graag noemt, genoeg „Bijbels realistisch”, om deze vraag ontkenend te beantwoorden. Z.i. is het „hart van elke werkelijke overdracht van het Evangelie communicatie, die de scheppende vonk van het herscheppend en bekerend woord door het getuigenis doet overspringen” (p. 11). In de communicatie **tussen** mensen, die Dr Kraemer onderscheidt van de communicatie **van** de Boodschap, is z.i. „een onzichtbare derde partner, de Heilige Geest” de belangrijkste” (p. 31). Ik meen in zijn geest te spreken, wanneer ik hieruit afleid, dat het „doen overspringen van de scheppende vonk” buiten de macht staat van elk der beide gesprekspartners, omdat de onzichtbare derde Partner dit werk voor Zijn goddelijke rekening neemt. Maar wat heeft dan in de eerst aangehaalde zin de uitdrukking „door het getuigenis” te betekenen? In elk geval is dit getuigenis niet bij machte, de scheppende vonk te doen overspringen, en kan alleen de vraag in overweging worden genomen, of misschien de Heilige Geest op Zijn wijze, en d.i. niet anders dan goddelijk soeverein, dit getuigenis gebruikt op voor ons onnaspeurlijke en derhalve **ook voor de theologie** oncontroleerbare en onuitzeigbare wijze.

Maar hier hangt o.i. onverbreekelijk mee samen, dat, wanneer Dr Kraemer „de communicatie van het Evangelie een categorie sui generis acht, althans theologisch beschouwd” (p. 31) hij onherroepelijk verplicht is, op te merken, dat de theologie, niet minder dan de filosofie, de sociologie, de psychologie en welke andere wetenschap, die zich met „communicatie” inlaat, er geen verstandig woord meer over kan zeggen, en tot zwijgen gedoemd is.

Over dat „getuigenis” valt wel het één en ander op te merken. Maar over de **eigenlijke** communicatie van het Evangelie totaal niets. En wie er toch iets over wil zeggen, spreekt zijn mond voorbij, en spreekt de Heilige Geest voorbij.

Eenzelfde geloof in deze monopolie-positie van de levende God en van zijn Geest, brengt mij er

toe, de weg van een gesprek met Dr Kraemer over dit gesprek met de wereld op te gaan, en hem te vragen, of in dit boekje niet in die zin veel te veel gezegd is, waardoor de aandacht voor het eigenlijke der communicatie van de Boodschap is afgeleid. Ik bedoel dit in de richting van een geloofsrust en een geloofsblijheid, ook van een geloofszekerheid. Aan de ene kant kan men zeggen, dat de eigenlijke Communicatie van de Boodschap in alle eeuwen niet minder in-hield, en in alle eeuwen al onze tact en al ons contact te boven ging, omdat het Evangelie nooit en te nimmer „naar de mens” is. Er gebeurt wat, wanneer de communicatie van de Boodschap tot stand komt. Daar is de hemel in betrokken. Altijd. Overal. Maar geeft dit ons ook niet die primaire rust en zekerheid, wanneer het gaat over de communicatie van de Boodschap aan de moderne mens? Het evangelie is niet naar de moderne mens. Och, waarover gezocht? Zelfs, als hij zichzelf een post-christelijk mens acht en zelfs, wanneer hij het evangelie „een overblijfsel acht uit een wereld, die onherroepelijk tot het verleden behoort” (p. 10). Stond Paulus niet op analoge wijze te kijk op de Areopagus? Wat zullen wij die moderne mens zwaarder tillen dan de mens van vroeger wanneer het over deze eigenlijke Communicatie gaat? Zelfs wanneer hij de Heilige Geest op zijn manier dóór heeft, wordt daardoor de communicatiemacht van de Heilige Geest ook maar een grein verzwakt? Liever dan te zeggen, dat God het met ons waagt (p. 14) zou ik voorstellen, te zeggen, dat wij goed doen, als wij het „maar” (geen narcoticum, maar een nuchter geloofshallelujah) met God moeten wagen. Met Zijn Geest. Die in het voorjaar het gelaat van het aardrijk vernieuwt (wie doet het de Geest voor of na? Welke technicus, technoloog, fysicus, bioloog, geoloog, theoloog, filosoof?), en Die een mens zo op zijn voeten zet, dat hij „uit God geboren is” (1 Joh. 4 : 7). (Welke psycholoog, psychiater, psychopatholoog, theoloog, pastorale theoloog, pastor, filosoof of theosoof doet het de Geest voor of na?) De moderne mens is „ook maar” de mens, met al zijn zelfbesef van modern te zijn en van zichzelf als mens gevonden, ontdekt, ja gecreëerd te hebben en te creëren: incommensurabel, even als de mens van alle tijden, met de Heilige Geest. En met de Here Jezus, „die de Geest is” (1 Cor. 3 : 17), en die Zich Zijn gemeente congregereert op soevereine, onvergelykelijke, heerschappelijke wijze, en wat wil dan Sartre, wat Jaspers, wat „de wetenschap”, die leert met „onfeilbare” zekerheid, dat „een lijk niet kan opstaan” (zo Karl Jaspers)?

Magna Charta der communicatie

Kraemer schrijft over wat hij de magna charta van de communicatie van het Evangelie noemt: De woorden van 1 Joh. 1 : 1 e.v. Waar Johannes schrijft over wat hij met zijn medeapostelen gehoord, gezien en getast heeft van het Woord des levens; van zijn mededeling van deze apostolische geloofs-belevenissen, die als geloofsbelevenissen (c.f. Johannes 2 : 11) onafscheidbaar waren van zichtbaarheid, hoorbaarheid en tastbaarheid, de communicatie **van**, en tenslotte over de communicatie **tussen**, die blijkt uit zijn woorden: „opdat ook gij met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap zij met de Vader enz.”

Ik ga hier geheel met Kraemer mee. Johannes heeft beleefd, gezien; toen getuigd, gecommuniceerd in de zin van: meegedeeld, en dat alles om er iets mee bereikt te zien, met een strekking, een tendentie: **opdat...** Met de tendens van de „communicatie tussen...”

Maar, aanvaard, dat wij hier met de magna charta der communicatie geconfronteerd worden, is het dan niet streng noodzakelijk, dit „opdat” niet te vergeten? Er is hier toch blijkbaar een toespraak, er is slechts één aan het woord, n.l. Johannes, de (apostel-)getuige, en er is maar één onderwerp aan de orde, n.l. het onderwerp, dat **Johannes** aan de orde heeft gesteld, en waar hij altijd opnieuw uit zichzelf mee naar voren treedt: zijn getuigenis omtrent Jezus, het Vleesgeworden Woord van God, zoals hij, Johannes, Hem heeft meegemaakt. Er is hier **eenrichtingsverkeer**, en beslist niets van wat Kraemer later ondermeer onder „democratie” gaat vatten (p. 46), waaronder hij wederzijdse erkenning van elkander en een wederzijds luisteren naar elkander rekent; een tweerichtingsverkeer, over en weer. Er is hier ook niets van wat Kraemer later tot onmisbare voorwaarde voor communicatie gaat stellen, n.l. een gemeenschappelijke basis voor overtuigingen, geloof, levensvisie e.d. (p. 93). Deze basis is juist afwezig. Johannes heeft het woord. Johannes deelt mede. Johannes getuigt. Johannes wil wat met de hoorder, de lezer, de aangesprokene. Hij wil hem bewerken; hij wil hem confronteren met de door Johannes beleefde en getuigde realiteit van het Vleesgeworden Woord van God. En daar blijft het bij. Hij wil een „opdat...”. Opdat de ander aan zijn kant komt, door hem overtuigd, gewonnen, gewonnen wordt om met Johannes mee te delen in de gemeenschap, waar Johannes weet van heeft en deel aan heeft. Johannes veronderstelt juist geen gemeenschappelijke communicatiebasis, geen „gesprekspartners”, die nu ook eens van hun kant aan Johannes zullen meedelen, opdat

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet, Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

Johannes aan hun kant zou komen, en Johannes zou laten varen wat hij getuigt en getuigende gelooft.

Het definitief karakter der Bijbelse boodschap: geen tweerichtingsverkeer

Deze communicatie van de Boodschap is juist allerminst „democratisch”, en ziet er ook heel anders uit dan de communicatie, waarover Kraemer het heeft, wanneer hij vertelt van de gespreksgemeenschap in de vergaderingen van oecumenische bewegingen van of in de zone van de Wereldraad van kerken (p. 93). Deze communicatie stoort zich ook niet aan wat Kraemer eis acht van wetenschap, n.l. het opbrengen van wederzijds begrip voor elkander (p. 46). Johannes vraagt begrip voor zijn Boodschap, niet voor zichzelf; en Johannes gaat uit van zijn begrip van de hoorder, n.l. dat deze in onkunde, zo niet in een verleugende wereld leeft. Johannes communiceert totaal niet op voet van gelijkheid, maar juist op voet van ongelijkheid, van superioriteit van zijn Boodschap en van de gemeenschap, waarin Hij door het Vleesgeworden Woord tot zijn vreugde is gekomen, en van het besef, dat de toegesprokene hier geen weet van heeft en geen deel aan heeft en dat tot diens eeuwige schade.

Opdat...! Voor Johannes is zijn Boodschap onaantastbaar, onfeilbaar, onbetwifelbaar; een boodschap, die buiten discussie staat en die hij ook niet ter discussie stelt, ook niet ter wetenschappelijke discussie. En de communicatie, waarvan Kraemer in dit werk bij herhaling spreekt, n.l. de communicatie tussen mensen, die wederzijds elkander in een gemeenschappelijke „wereld” verstaan, erkennen en kennen, is juist niet de „communicatie-tussen”, waarin Johannes zich begeeft, wanneer hij het apostolisch getuigenis van de Boodschap brengt, maar is de communicatie, waar hij met die boodschap op afstuurt, waarvoor hij gehoor vraagt (zonder eigen wederhoor), waarvoor hij het eerste en het laatste woord vraagt, en die niet aanwezig, doch afwezig is, en daarom juist begrepen kan worden in een „Opdat ook gij...”. Zij is slechts als door Johannes beoogd aanwezig.

Deze Magna Charta van de Bijbelse communicatie is allesbehalve democratisch, wetenschappelijk, is allesbehalve een tweerichtingsverkeer, is ook allesbehalve van die aard, dat zij eigen boodschap, zelfs in eigen formulering relatief acht, maar zij acht eigen boodschap enig, definitief, onvervangbaar, onaantastbaar. En voor het overige wacht zij op de Geest Gods, die het „Opdat ook gij” tot werkelijkheid maakt. Deze communicatie voldoet dan ook aan geen der eisen, die de sociologie, de psychologie, de filosofie, de theologie, de psychopathologie, de criminologie enz. van de communicatie stellen en waaraan democratische en wetenschappelijke communicatie moeten voldoen. Zij is in haar communicatie **ex-communicerend** ten aanzien van iedere andere „boodschap”; ook ex-communicerend ten aanzien van ieder, die „zijn gedachten niet gevangen laat voeren onder de gehoorzaamheid van deze Boodschap” in de mate, waarin hij zich vrijblijvend tegenover deze boodschap en tegenover deze communicatiepoging van Johannes stelt. Zij bedoelt niet minder, dan de ander uit zijn wereld te halen, te verlossen, en over te brengen in de wereld van de vrijheid der kinderen Gods. Zij is slechts mogelijk en volvoerbaar in het geloof, dat de

Heilige Geest de harten opent, die gesloten waren, de stenen harten tot vlezene harten maakt, de zelfgenoegzaamheid van de (moderne) mens tegenover de heilsboodschap vergruizelt, enz. D.w.z.: Er valt ook en vooral theologisch niets over te zeggen. Er past slechts een theologisch zwijgen bij. En voor het overige is zij onaanvaardbaar voor ieder, die „democratisch” en „wetenschappelijk” (theologisch, filosofisch, enz.) regels voor de communicatie opstelt, waaraan zij, wil zij „modern” aanvaardbaar zijn, moet voldoen. „De liefde van Christus dringt ons” (2 Cor. 5 : 14) : dit is het enige motief, dat Johannes aandrijft, en dit motief is voor degene, tot wie hij zich wendt, onkenbaar, oncontroleerbaar, onvergelykbaar, en daarom in diens ogen noodzakelijkerwijze ondemocratisch en onwetenschappelijk.

Zeker, er kan sociologisch, psychologisch enz. heel wat opgemerkt worden over Johannes in zijn communiceren van deze Boodschap en in zijn „ontmoetingswijze” van degenen, tot wie hij zich wendt. Er zijn wellevendheidsnormen, gedragspatronen, zelfhandhavingssallures e.d. aanwijsbaar, waar Johannes mee rekening moet houden. Maar intrinsiek en essentieel doet dit aan het getuigenis van Johannes niets af of toe, en wijzigt het ook niet Johannes' persoonlijk-ambtelijke, en ambtelijk-persoonlijke „Opdat ook gij...”. Wijkt hij hier één centimeter van af, dan is hij niet langer, die hij heeft te zijn, n.l. de getrouwe getuige; dan staat hij niet op zijn post, dan is hij geen ambassadeur, dan is hij gecapituleerd.

Ik ben er zeker van, dat Kraemer het hier in de grond mee eens is. Hij is zijn leven lang de bestrijder geweest van het syncretisme. Ook in deze lezingen laat hij niet na, een lans te breken voor het behoud van „Bijbelse begrippen” en uitdrukkingwijzen en dat juist, omdat deze „discontinu zijn met andere uitdrukkingwijzen” (p. 141) en zo is hij er een voorstander van, dat in deze communicatie van de Boodschap ook degene, die de boodschap brengt, den aangesprokene, den „ontmoete” vanuit de Bijbel aanspreekt, en niet anders. Maar dat houdt toch minstens in, dat degene, die de Boodschap brengt veel meer dan een superioriteitsbesef, immers een verlossingsbesef in zich kent en er door gestuwd wordt, en er zich van bewust is, dat de aangesprokene hier part noch deel aan heeft. Zodat voor hem het tweerichtingsverkeer van de communicatie, waarvoor Karl Jaspers en de filosofen der communicatie-idee in onze dagen vóór alle dingen het pleit voeren, en dat zij onmisbare voorwaarde voor de communicatie achten, juist in deze communicatie van de Bijbelse boodschap is uitgesloten.

De communicatie-idee van Karl Jaspers : haar excommunicerend karakter

Een filosofische mensbeschouwing als die van Roger Mehl, waarop Kraemer zich beroept, en die hij, ook volgens Kraemer, ontleend heeft aan de existentiële filosofie van de antropologieën van onze tijd, voorop aan Jaspers (p. 11, 69), brengt hier o.i. niet alleen geen hulp, maar richt hier enkel onnoemelijke schade aan. Kraemer is zo gelukkig en zo christgelovig, dat hij in zijn eerste hoofdstuk zich aan de Bijbel oriënteert en aan de magna charta der communicatie van de Boodschap in de Bijbel. Maar indien hij zich metterdaad georiënteerd had aan de existentiële filosofie der communicatie, dan zou hij de weg naar de Bijbel niet meer hebben kunnen terugvinden. Zo min als de weg naar de Christus der Schriften. Men neme hier de ideeën van Karl Jaspers als voorbeeld. Jaspers breekt ter wille van zijn idee van „de mens-in-communicatie” primair het recht van beroep op een getuigenis als van Johannes met beide handen af. Jaspers kent als vooronderstelling voor communicatie tussen mensen, dat niemand den ander met een Boodschap op het lijf mag komen, of het moet met de Boodschap zijn, dat de ander de Boodschap voor en aan zichzelf uit eigen oorspronkelijkheid moet ontdekken en in eigen oorspronkelijkheid moet gegrond weten, dat ieder zichzelf tot Boodschapper heeft, omdat de vrijmacht van ieder mens een onaantastbaar goed is, dat den ander het recht ontnemt, tot hem met een boodschap en met een „opdat ook gij...” te komen; missionarissen en propagandisten worden uit de communicatie als stoortzenders door Jaspers ge-excommunicerd; daar horen ook missionarissen als Kraemer onder, die nog niet wetenschappelijk voorgelicht zijn noch zich door de empirie hebben laten leren, dat „een lijk niet kan opstaan” (de doodsteek van Jaspers aan de eenvoudige zin van de magna charta van 1 Joh. 1), en die zich evenmin wetenschappelijk hebben laten leren, dat alle getuigenis, ook dat van 1 Joh. 1, deelt in de „verlorenheid” van het geobjectieerde en in de relativiteit van alles, dat „geschiedenis heeft”; en die bovendien geweld doen aan het abc der menselijkheid, n.l. aan die zelfkennis en aan dat zichzelf-zijn des mensen, dat hij in de „ontmoeting” de „communicatie tussen...” alles moet kunnen verliezen, ook alle Bijbelse getuigenissen, om eigen en ander vrijmacht en zelfbeschikkingmacht te behouden, te berekenen en te respecteren. Gaat men bij Jaspers na, wat er op deze wijze nog overblijft van de openbaring Gods in het

Schriftgetuigenis, dan is het een bedroevend klein schijntje: het Transcendente Ene, en de „Zugkraft” van dit Transcendente Ene, dat de vele diffuse existentiële mensen door rede en liefde op mars doet zijn naar een eenheidsrijk, dat zich nimmer realiseert, dat slechts in hoge ogenblikken even ontstaat in de communicatie tussen twee personen, om dan weer te verdwijnen en opnieuw als wenkend perspectief een taak te zijn midden in het permanente mislukken. Waarbij slechts een selecte schare tot de hiertoe geroepen kan behoren, en de massa maar geholpen moet worden met de godsdienst, o.a. met die, welke Kraemer als Bijbels getuigenis voorschrijft, maar die een godsdienst en een godsdienstige gemeenschap heet te zijn, waarin de eigenlijke communicatie niet eens kan worden nagejaagd, laat staan van ooit beleefd. Een godsdienstige gemeenschap bovendien, die aan de eisen van een redelijk geloof geen weerstand mag bieden, en daarom o.a. de exclusiviteitsaanspraak van Jezus Christus, van de magna charta van Johannes, van het Bijbels getuigenis als onverdraagzaamheid onaanvaardbaar moet achten.

De communicatie-idee van Jaspers gaat zwanger van vele vormen van ex-communicatie, en men kan de Jasperiaans communicabelen eerder opnoemen en aanwijzen dan de milliar-den der door hem ge-excommuniceerden op een lijst brengen. Tot die ge-excommuniceerden behoort ook Kraemer.

Ik wens hem daarmee geluk. Ik weet mij daarin zijn lotgenoot. Maar waarom heeft hij, nadat hij eerst vanuit het Bijbels getuigenis zich a.h.w. gevangen heeft gegeven aan de magna charta der Bijbelse communicatie, tegelijkertijd achteraf zich door een harmonisatiepoging als van Robert Mehl laten voorspiegelen, dat deze communicatie-idee enige verwantschap vertoont met die van Jaspers, en een soort christelijk existentialisme zou zijn? De existentialistische eis, waarin het primum verum van het existentialisme zich formuleert, wordt trouwens, zeer ten onrechte, in deze lezingen door Kraemer niet eens aan de orde gesteld. Hij meent, dat Jaspers' communicatie-idee samenhangt en geboren is uit het besef van diepe vereenzaming van Jaspers en van de moderne mens. Dit is wel meer gezegd. Maar Karl Jaspers heeft dit expressis verbis weersproken; althans in dit opzicht, dat hij communicatie a.h.w. gegeven en gevorderd ziet in de allesoverwinnende „Zugkraft” van het Transcendente Ene, in de daardoor geconstitueerde redelijkheid en liefde-band tussen de vele existentiële mensen. En voorts in het postulaat — zijn primum verum —, dat 's mensen vrije beschikkingmacht over zichzelf onaantastbaar en onschendbaar is, en daarom mede een openbaringsgetuigenis van het Transcendente, dat aan de existentiële mens duidelijk z'n wet stelt en z'n verlossingsevangelie met gezag predikt, als mensontwaardend verwerpt. Dientengevolge kan bij Jaspers communicatie of ontmoeting slechts bestaan in een samen-zijn, waarin elk der partners uiteindelijk niet met de ander, maar met zichzelf gemeenschap uitoeft, en zichzelf aan zichzelf geopenbaard ziet, en verzet Jaspers zich tegen de idee van een communicatie-gemeenschap, waarvan de communicerenden leden zouden zijn.

Gesprek mogelijk ?

De vraag, hoe het „gesprek” tussen Kraemer en Jaspers op gang kan komen, is door Kraemer niet eens aan de orde gesteld. En geheel buiten zijn gezichtseinder blijft de vraag, hoe een gesprek tussen hem en iemand als Merleau-Ponty kan ontstaan. En deze vraag zou toch moeten zijn aangesneden, wanneer Kraemer metterdaad zich op hoog niveau zou hebben ingelaten met het probleem van de communicatie der Evangelische Boodschap aan de moderne mens. Met niet minder dan met het feit, dat zowel Jaspers als Merleau-Ponty als onvoorwaardelijke eis voor democratische en wetenschappelijk-verantwoorde communicatie stellen, dat Kraemer's magna charta der communicatie terstond van de tafel wordt genomen, en dat zij er aan toevoegen, dat het deponeren van deze magna charta op de gesprekstafel er op gewelddadige en mensontwaardigende wijze het karakter van een ronde-tafel-conferentie (toch eis van democratie?) aan ontnemt, en er blijk van geeft, dat Kraemer gewelddadig, exclusivistisch, in superioriteitswaan en ex-communicerend te werk gaat tegenover de moderne mens, heeft Kraemer geen rekening gehouden. Althans ongenoegzaam. Het feit, dat hij begint met de Bijbel spreekt voor hen boekdelen, en het feit, dat hij de Bijbelse begrippen en uitdrukkingvormen wil handhaven, en van schepping, zondeval en verlossing in Christus Jezus, onze God en Zaligmaker, wil weten, ten einde van hieruit het communicatievraagstuk en het communiceren met de moderne mens aan te vangen, veroordeelt hem in hun ogen als een **fundamentalist**, die nog hopeloos ouderwets vreemd staat tegenover de moderne mens en diens onaantastbare verworvenheden: de rechten van de existentiële tot zichzelf gekomen mens. Merleau-Ponty doorziet z.i. Kraemer, en dat z.i. op legitieme, wetenschappelijk en wijsgerige, existentiële-verantwoorde wijze: Kraemer is nog een gevangene

KRITISCHE KRABBEL

Kokeleko II

In Opbouw van 10 oktober 1958 schreef „een broeder” over bovenstaand woord een krabbel. Daaraan ontleen ik het volgende:

„Als we een rede hoorden vol holle frazen, waarvan geen mens wat kon onthouden, dan zeiden we: Kokeleko.

Als iemand een mooi verhaal opdiste, waarvan geen woord waar was, dan reageerden we met: Kokeleko.

Als iemand loog alsof het gedrukt stond was het vernietigend oordeel: „Kokeleko”.

Vandaag kwam schrijver dezes iets onder ogen waarvoor dit mooie woord goed past.

De Olympische spelen zijn plechtig geopend. Bij die gelegenheid werd een eed afgelegd door één der deelnemers namens allen.

Dit was naar het oordeel van kenners een meened.

Hij luidt als volgt: „Wij zweren, dat wij aan deze Olympische spelen zullen deelnemen in eerlijke wedijver; dat wij de regels zullen eerbiedigen, die voorgeschreven zijn, en dat wij er aan wensen deel te nemen in de ware geest van sportiviteit voor de eer van ons land en voor de roem van de sport”.

Nu moet men weten, dat een voorgeschreven regel is, dat de sportsman amateur moet zijn. Die de sport dus uit liefhebberij beoefent.

De man, die de eed aflegde was inderdaad amateur: Een arbeider, die het ver gebracht heeft in het werpen van een discus.

Maar de Amerikanen en Russen die deelnemen zijn voor het merendeel geen echte amateurs.

Als ik tenminste mag afgaan op een artikel in Elzevier van deze week, waaraan ik het volgende ontleen:

„In het Oosten groeide het staats-amateurisme: de alomtegenwoordige en almachtige overheid stelt atleten vrij van dienstplicht of (staats-)beroep en subsidiëert hen op kapitalistische wijze, mits zij met succes het staatstrainingsprogramma afwerken...”

In het (verre) Westen zijn rectores magnifici, die gaarne dure universiteits-stipendia beschikbaar stellen aan analfabeten. Deze behoeven geen colleges te lopen, wel echter de honderd meter, de tachtig meter horden of de 1500 meter, opdat zij aldus meerdere glorie verschaffen aan het Amerikaanse studentendom in het algemeen, en de hen betalende hogeschool in het bijzonder”.

Dit is natuurlijk aan alle autoriteiten bekend. Maar ze doen alsof ze het niet weten.

En even zo plechtig wordt de eed op het amateurisme maar afgelegd!

Dat vind ik pure kokeleko: zware woorden uitspreken, die helemaal niet kloppen op de werkelijkheid.

Zo doet de wereld.

Laten wij in de kerk maar oppassen, dat wij aan die wereld niet gelijkvormig worden.

Er worden soms jubilea „georganiseerd”, waar grote woorden worden gesproken door beide partijen, die niemand ernstig neemt.

Er worden „in memoriams” gesproken of geschreven, die maar zeer ten dele waar zijn. Wereldgelijkvormigheid bestaat waarlijk niet alleen in het gaan naar de bioscoop enz., maar ook in het ijdel gebruik van woorden, die niet ernstig te nemen zijn.

Ondergetekende zou aan alle jubilarissen en jubilarissen wel deze tekst willen voorhouden: „Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?

Ik dank God, door Jezus Christus onze Here”.

Frater.

van een voorbije periode; hij gaat van een Godsgeloof en een Openbaringsgeloof uit, dat hem z.i. in staat stelt, om „apostolair” en missionair besef en werk aan zichzelf toe te kennen, terwijl hij er nog geen vermoeden van schijnt te hebben, dat de moderne mens, en zeker de modern-existentialistische mens een roeping en een missie ten aanzien van zichzelf en van Kraemer heeft, n.l.: om de mens tot zichzelf te laten komen, en te doen ontdekken, dat alle religie — ik laat nu Merleau-Ponty aan het woord — niets meer is dan een uitdrukkingwijze van het centrale fenomeen: de ontmoeting in de mens van natuur en cultuur, en in die ontmoeting de ontmoeting van mens en mens, op weg naar het vrijheidsrijk, dat zelfs aan de overzijde van de utopie ligt, waarin de vrijmachtige beschikking van de mens over zichzelf

en over de „natuur” voorwaarde is voor de vrijmachtige beschikking van ieder medemens over zichzelf en over de „natuur”, en mede voorwaarde voor de enig waarachtig menselijke sociabiliteit en communicatie.

Beiden ex-communiceren vooralsnog Kraemer uit dit rijk der zichzelfveroverende en zichzelfvormende menselijkheid en medemenselijkheid, juist vanwege zijn Evangelische boodschap, zijn Johanneïsch „Opdat ook gij...”.

Hier eerst komt de vraag naar de communicatie van het Evangelie in ware diepte aan de orde: Hoe krijgt Kraemer nog enige kans, om deze moderne mensen aan het luisteren te zetten? Zoals van de andere zijde zij met het voor hun besef niet minder smartelijk probleem worstelen: Hoe krijgen wij ooit enige kans, om Kraemer aan het luisteren te zetten, om Kraemer aan zichzelf te laten openbaren als existentieel mens, d.i. als waarachtig mens, die (ik spreek nu Jasperiaans) de Bijbelse mythe als mythe laat gelden, en die van het lezen van het Chiffreschrift van deze mythe weet, dat ook dit lezen onherroepelijk tot een echec moet leiden, zodat hij uiteindelijk niet met deze mythe maar met zichzelf overblijft en daarin met de mogelijkheid van de existentiële „Berührung” met het Transcendente? Hoe krijgen wij enige kans, om Kraemer te laten beseffen, dat de horizont van alle horizons des mensen de mens zelf is, en dat deze horizont ook zelf historisch is, en derhalve contingent, buiten elke bestemming, zodat er geen enkele boodschap, laat staan van „de Boodschap” geldig is, en zodat elke boodschap, laat staan van „de Boodschap” getuigenis aflegt van een onontwikkeld mens-zijn bij degene, die met zulk een boodschap komt aandragen? En waarom is Kraemer hier niet tot luisteren bereid? Een bereidheid, die van hem gevorderd mag worden, omdat de enige wijze, waarop „de mens-in-de-ontmoeting” mens kan zijn hierin bestaat, dat hij aan de zelfontdekking van de mens als existentieel-vrijmachtig-wezen in een contingente situatie, waarin hij samen met de anderen is, geen beneden-menselijke weerstand biedt, en derhalve luistert naar de profetie dezer menselijke menselijkheid en medemenselijkheid.

Hoe kan nu een gesprek tussen Kraemer en Merleau-Ponty ontstaan op communicatie-basis van „communicatie-tussen”? Indien Kraemer ernst maakt met wat hij aan Bonhoefer ontleent, n.l., om als religieuze, alsof er geen God is naast de moderne mens¹⁾ te gaan staan (p. 115), dan moet hij zijn eerste hoofdstuk over de communicatie van het Evangelie en zijn oriëntering aan

de Johanneïsche magna-charta laten vallen, en dan moet hij er — reeds vanuit de gezichtshoek van geestelijke zindelijkheid — „opdat ook gij...” laten varen. Op z'n minst moet hij open kaart spelen, en in deze communicatie meedelen, dat het hem te doen is om het „Opdat ook gij...”, waarna hij er op mag rekenen, dat hij zichzelf hiermede ge-excommuniceerd heeft. Niet erg, want ook hij deelt dan in de smaadheid van Christus, die zijn Rijk vestigde en proclameerde.

Het bevreedt ons dan ook niet, dat Kraemer, ondanks de vele voortreffelijke opmerkingen over vertaling en vertolking van „de Boodschap” uiteindelijk, als het er op aan komt, zich er toe bepaalt, over een „communicatie-tussen” te spreken, die niets meer te maken heeft met de ontmoeting met de moderne mens, die zich in zijn modern-existentialistische zelfbesef heeft verschanst, maar die heel gewoon bestaat in de communicatie binnen de verlorene Kerk van Jezus Christus. Hij komt dan te spreken over de „communicatie-tussen”, zoals zij plaats vindt te Bossey, en schrijft: „...de enige vorm van communicatie, die het oecumenisch werk verdraagt, is niet het debat of de discussie, maar de volledige erkenning van de ander. Communicatie in de hoogste zin van het woord, veronderstelt een gemeenschappelijke gesprekswereld, gebaseerd op dezelfde veronderstellingen en uitgangspunten, en op dezelfde moeilijk af te wegen, maar niettemin bijzonder zwaar wegen, spontane reacties op de totaliteit van het leven” (p. 82). Gaarne accoord, maar opgemerkt dient nu wel te worden, dat hiermede het vraagstuk — de communicatie van het geloof aan niet-gelovigen — buiten de gezichtseinder is gekomen. In de communicatiewereld van Karl Jaspers communiceren ook alleen maar Jasperiaanse zielen, in die van Merleau-Ponty ook alleen maar Merleau-Pontyïsten, in die te Bossey ook alleen maar Bosseyïsten. Daar is debat of discussie overbodig geworden, want daar heerst een consensus. Daar kan men gemakkelijk elkander erkennen, naar elkander luisteren, voor elkander open staan, communicatie beoefenen als tweerichtingsverkeer. Maar daar is tevens een gesloten enclave, en daar worden entree-biljetten gevraagd, en weloverwogen uitnodigingen tot deelname aan het „open”(!) gesprek uitgezonden. C. V.

¹⁾ Staat hij dan naast hem? Nee, want die moderne mens leeft niet in een „alsof er geen God is”, maar in „dat er geen God is”, zo niet erger.

Voor Groningen: V.G.S.G.: „Hendrik de Cock”, J. Geertsema, Gorecht-kade 114B, Tel. 05900 - 35182.
Voor Amsterdam: V.G.S.A.: A. D. Vreugdenhil, Rijnstraat 222 IV, Amsterdam(Z.), Tel. 794140.
Voor Utrecht: V.G.S.U.: P. de Putter, Rembrandtkade 31, Utrecht.
Voor Rotterdam: V.G.S.R.: P. van Veen, Langensingelstr. 78, Schiedam, Tel. 010 - 65847.
Voor Leiden: V.G.S.L. „Franciscus Gomarus”: Mej. A. de Vries, Oranjelaan 18, Oegstgeest.
In Groningen worden op 7 en 8 sept. a.s. de Oriënteringsdagen gehouden. Inlichtingen en opgave is dan mogelijk ter sociëteit „Ballard”, Agricolastr. 31, des middags van 5—6 uur. Opgave uiterlijk voor 15 september.

KERKNIEUWS

Reserve-Legerpredikanten. De Vereniging van Gereformeerde Reserve-Legerpredikanten deelt mee, dat per 1 sept. a.s. de volgende predikanten en een kandidaat belast zullen worden met de geestelijke verzorging in militaire dienst:

Ds H. C. Overeem te Hattem, voor de tijd van 1 jaar en 6 weken;

Ds M. van Veelen te Tiel-Zaltbommel, voor de tijd van 1 jaar en 6 weken;

Ds H. J. Zwarts te Vlaardingen, in semi-permanente dienst, standplaats Den Haag;

Kand. J. Snijder, W. Buytenwechstraat 138c te Rotterdam, voor de tijd van 1 jaar en 6 weken.

Kand. Snijder deelt de kerken mede gedurende deze periode geen beroep in overweging te kunnen nemen.

Gode dankbaar en met grote blijdschap geven wij U kennis van de geboorte van ons dochtertje en zusje

DIENA JOHANNA

J. Hulshof
J. Hulshof-Kramer
Marian

Nijverdal, 24 augustus 1960
De Joncheerelaan 152

G. M. V.

Het bestuur van het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond roept sollicitanten op

a) VOOR DE FUNCTIE VAN LEIDER van zijn op te richten bureau.

Gedacht wordt aan een representatief persoon van goede algemene ontwikkeling, met voldoende administratief inzicht, zonder gespecialiseerde boekhoudkundige kennis, en belangstelling voor economische en sociale verhoudingen.

Deze functie omvat een volledige dagtaak, waarnaast speciaal in de wintermaanden voor het bezoeken van de afdelingen 2—3 avonden per week nodig zullen zijn. Hiertegenover zal compensatie staan van vacantedagen.

b) VOOR STENO-TYPISTE voor het secretariaat te Assen.

Sollicitaties met volledige inlichtingen omtrent persoon, opleiding en ervaring uiterlijk tegen 21 september a.s. te richten aan het **Verbandsbestuur, Stationsstraat 22, Assen.**

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

ADVERTENTIE-TARIEF:

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.
Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. j.
Studenten abonnement f 6.- per jaar.
Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

VAN HIER EN GINDS

Wereldconferentie der Baptisten

Een van de grootste kerkelijke vergaderingen, welke dit jaar gehouden zijn, was zonder twijfel de vergadering van de Wereldalliantie van Baptisten, welke onlangs te Rio de Janeiro in Brazilië samenkwam. Daarin waren 23 miljoen Baptisten, wonend in 67 landen vertegenwoordigd. Aan de vergadering werd deelgenomen door 13000 mensen, waarvan er 2836 afkomstig uit de Verenigde Staten. De bijzondere betekenis van deze vergadering lag o.a. hierin, dat ze gehouden werd in een brandpunt van het Rooms-katholicisme. De conferentie besloot o.a. een actie te beginnen tot een meer intensieve bestudering van de bijbel. Aan het slot van de conferentie sprak Billy Graham twee honderdduizend mensen toe in het Marcana Stadion. Deze vergadering van de Wereldalliantie der Baptisten wordt om de vijf jaar gehouden.

De Mormonen

De machtigste en invloedrijkste secte onzer dagen is die van de Mormonen. Ze omvat meer dan 1½ miljoen leden verdeeld in 273 „stakes” (classes) en 5073 „wards” (gemeenten). Jaarlijks groeit zij met ruim 30000 leden. De Mormonen staan bij de Amerikanen — en elders — in veel hoger achting dan b.v. de Jehovah-getuigen. En ze hebben in Amerika een invloed die ver uitgaat boven wat men, gerekend naar de grootte ervan, verwachten kon. De Mormonen zijn dank zij hun ijver en soliditeit ook zeer rijk. Ze hebben dan ook in economisch opzicht een enorme invloed op het leven in de Verenigde Staten.

De Orthodoxe Presbyteriaanse kerk in Amerika

Onlangs hield de Orthodoxe Presbyteriaanse kerk van Amerika haar jaarlijkse algemene vergadering. Men zou kunnen zeggen haar jaarlijkse synode. Alle kerken zijn op deze vergadering vertegenwoordigd. De Orth. Presb. Kerk van Amerika is een voluit Geref. Kerk. Ze houdt vast aan de Westminster Confessie. Ze ontstond in 1936 als gevolg van de strijd van vele Presbyterianen tegen het modernisme in hun kerk. Tot deze Orth. Presb. kerk behoren o.a. de onder ons goed bekende Prof. C. van Til, Prof. Murray, Prof. Stonenhouse, die doceren aan het Westminster Seminary te Philadelphia. Deze Presbyteriaanse kerk is maar zeer klein.

Ze telt momenteel slechts 10.648 leden, verdeeld over een kleine honderd gemeenten, die over de gehele Verenigde Staten verspreid zijn. Maar deze kerken betonen een zeer grote activiteit. Uit rapporten bleek, dat deze 10.648 presbyterianen voor het kerkelijk leven meer dan een miljoen dollar bijeenbrengen! Het merkwaardige in deze synodale vergadering was, dat voor 't eerst een ouderling tot voorzitter daarvan gekozen werd.

De „Southern-Baptist-Convention”

De „Southern Baptist Church” van de Verenigde Staten van Noord-Amerika is met haar negen miljoen leden op één na de grootste protestantse kerk van Noord-Amerika. Ze is uitgesproken „orthodox”. Zonder reserve aanvaardt ze het gezag van Gods Woord en keert zich scherp tegen iedere vorm van modernisme. Deze Baptistische kerk hield een paar maanden geleden haar jaarlijkse „convention”. Uit de daarop uitgebrachte rapporten bleek o.a. dat deze baptisten 1381 zendelingen hebben uitgezonden naar 44 landen. Behalve deze werken op haar zendingsterreinen nog 3212 inheemsen als opgeleide medewerkers op de vele zendingsposten. In de evangelisatie in eigen land werken 2096 predikers. Gedurende 1959 werden 6395 zendingsposten geopend, 3206 kerken werden geïnstitueerd en 429.065 personen werden gedoopt. Het budget der zending bedroeg ruim 20 miljoen dollar. Op de zes seminaries die onder toezicht van deze kerken staan studeren 3989 studenten.

AANSTAANDE STUDENTEN

Straks gaat u studeren aan een Universiteit of Hogeschool. Dat plaatst u voor problemen. Eén van de vragen is: bij welke studentenvereniging sluit ik me aan? Ons antwoord is: sluit u aan bij een van de V.G.S.-sen. Want de leden hiervan stellen zich ten doel als Gereformeerde studenten:

1e. elkaar te helpen bij de beoefening der moderne wetenschap, die ons — en straks ook u — voor speciale moeilijkheden plaatst;

2e. zich samen te ontspannen in een eigen stijl en sfeer; omdat wij ook als studenten de gemeenschap der heiligen willen beoefenen. Daarom zijn wij van mening, dat iedere vrijgemaakte student(e) lid behoort te zijn van een V.G.S. Het lidmaatschap kan worden verkregen door een novitiat. U kunt zich opgeven en eventueel nadere inlichtingen inwinnen bij de volgende adressen: